

SU til religiøse uddannelser – en administrativ stramning med stor principiel betydning.

Status-rapport, april 2008 ved rektor på Dansk Bibel-Institut, Børge Haahr Andersen

Resumé

- Hvorfor har to statsligt nedsatte organer, Cirius under videnskabsministeriet, og SU-styrelsen under undervisningsministeriet, en forskellig og selvmodsigende praksis i vurderingen af faglighed for en universitetsuddannelse?
- Hvorfor giver den danske stat, som ifølge grundloven skal understøtte Folkekirken, afslag på SU til to kirkelige uddannelser, der bygger på Folkekirkens grundlag, men tildeler SU til uddannelse på to sekulære universitetsfakulteter?
- Hvorfor synes 30 teologiske uddannelsesinstitutioner i Norden, at Danmark gennem sin SU-praksis modsiger de nordiske og internationale aftaler, Danmark har tiltrådt?

Frem til 2004 var det muligt som dansk statsborger at få SU til en teologisk uddannelse ved et katolsk, baptistisk eller andet religiøst funderet uddannelsessted i udlandet, såfremt disse havde en faglig standard, der ækvivalerede med de teologiske fakulteters uddannelser i Danmark. En række danske studerende modtog SU på den baggrund.

Efter årtusindskiftet slår internationaliseringen og standardiseringen af universitetsuddannelserne igennem, således at antallet af nordiske og internationale teologiske uddannelser på universitetsniveau stiger betragteligt. Samtidigt begynder to danske private teologiske uddannelsessteder at arbejde på at få en teologisk anerkendt bacheloruddannelse godkendt. Den øgede internationalisering fører naturligvis til, at flere danske studerende udnytter loven om SU til udenlandske uddannelser. Heriblandt også teologiske universitetsuddannelser med et religiøst grundlag. På baggrund af et høringsvar i Videnskabsministeriet i 2004 beslutter SU-styrelsen, at der fremover kun må gives SU til sekulære universitetsuddannelser, idet religiøst funderede uddannelser ifølge Videnskabsministeriets forståelse ikke lever op til den danske universitetslovs krav om forskningsfrihed. På baggrund af dette høringsvar siger SU-styrelsen fra og med 2004 konsekvent nej til SU til alle teologiske uddannelser i ind- og udland, hvis disse ud over de faglige krav har et religiøst værdigrundlag.

Danmark har siden Bologna-processens start i 1999 tiltrådt en række internationale forpligtelser, som går ud på at fremme fælles kvalitet og fri bevægelighed på tværs af landegrænser på uddannelsesområdet. Der blev i 2004-2005 nedsat et statsligt vurderingsorgan, Cirius, der blandt andet har som opgave at vurdere udenlandske uddannelsers faglige kvalitet i forhold til det danske uddannelsessystem. Siden 2004 er den danske stat kommet i den situation, at et statsligt organ, Cirius, ud fra internationale faglige kriterier vurderer teologiske uddannelser på universiteter med et defineret trosgrundlag som værende på niveau med de tilsvarende danske uddannelser, mens et andet statsligt organ, SU-styrelsen, afslår SU med begrundelsen, at de samme uddannelser ikke lever op til dansk universitetsstandard.

Stramningen går i første omgang ud over et tocifret antal danske studerende, som har fået afslag på SU til en teologisk uddannelse, hvor de før 2004 ville have modtaget SU. Det berører endvidere en række frikirkers mulighed for at lade deres unge tage en teologisk uddannelse på samme vilkår som andre teologistuderende. Det berører endvidere to private danske uddannelsesinstitutioner og deres kirkelige bagland inden for Folkekirken, hvor man har brugt mere end 30 år på at opbygge en

teologisk uddannelse på universitetsniveau. Og det berører et ukendt antal udenlandske teologiske uddannelsessteder, som indtil 2004 har uddannet danske studerende.

De berørte parter stiller sig uforstående overfor, hvorfor private værdibaserede universiteter, der lever op til international universitetsstandard, skal udsættes for negativ særbehandling med hensyn til SU i forhold til sekulære universiteter på en måde, der er uhørt i nordisk og i international sammenhæng. Skal vores nordiske nabolande kombinere faglig kvalitetssikring inden for teologiske universitetsuddannelser med mangfoldighed og respekt for religiøse gruppers særlige værdigrundlag, mens Danmark bryder den internationale solidaritet ved at tillade SU-styrelsen en positiv særbehandling af to statsstøttede teologiske fakulteter i Danmark?

Nogle indledende spørgsmål.

Hvordan kan det være, at en dansker, der vælger at tage en uddannelse på Oslo universitet, kan medbringe SU til alle uddannelser på nær et studium, nemlig teologi? Hvorfor har det færøske lagting underkendt den danske SU-styrelse og indført en anden praksis end i Danmark, når det gælder SU til teologi-studerende på konfessionelle teologiske uddannelsessteder? Hvordan kan det gå til, at ét statsligt nedsat administrationsorgan, Cirius, kan afgive den vurdering, at en konkret students uddannelse fagligt og indholdsmæssigt er på niveau med en dansk bacheloruddannelse, men et andet statsligt organ, SU-styrelsen, afgiver den vurdering, at samme students uddannelse ikke lever op til de akademiske og videnskabelige krav, der stilles til en uddannelse i Danmark? Hvorfor kan en privat dansk institution få akkrediteret sin teologiske bacheloruddannelse af et stort sekulært internationalt universitet, sådan at den efter alt at dømme giver adgang til det samme som en teologisk bachelor fra et dansk universitet¹, men den ene teologiske bacheloruddannelse udløser SU, den anden ikke? Hvordan harmonerer det med dansk medlemskab af den internationale Bolognaproces² om lige vilkår og fri konkurrence mellem europæiske universiteter?

Disse forskelligartede spørgsmål handler om en principiel afgørelse og en ændring af administrativ praksis i SU-styrelsen i 2004, som har vist sig at få betydning for en række studerendes mulighed for at få SU under deres uddannelse i Danmark eller i udlandet. Bag denne afgørelse ligger en bestemt tolkning af, hvornår en forskningsbaseret undervisning er fri og videnskabelig og dermed i overensstemmelse med danske universiteters krav til ansættelse, forskning og undervisning. Her giver SU-styrelsen et svar, som ikke blot er unikt i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med, men også er det modsatte svar af, hvad et andet statsligt organ, Cirius, giver gennem sin godkendelsesprocedure af uddannelser, taget i udlandet.

Det er Videnskabsministeriet, som har ansvaret for den tolkning af forskningsfrihed, og det er deres høringssvar, som får SU-styrelsen til at indlede en ny og mere restriktiv praksis. Den er i strid med den forståelse af anerkendelse af akademisk og videnskabelig standarder, som var kriterier for SU-styrelsens praksis før 2004. Den er endvidere i strid med de faglige krav, som et andet statsligt organ, Cirius, bruger ved vurdering og godkendelse af konkrete bacheloruddannelser. Endelig fører den praksis til en unik positiv særbehandling af de to danske teologiske statsfakulteter, idet det overvejende flertal af teologiske uddannelsessteder – heriblandt de mest benyttede af danske studerende – ikke længere udløser SU-støtte til danske statsborgere.

Det er Undervisningsministeriet, der gennem SU-styrelsen har ansvaret for administrationen af SU til studerende. Det var også Undervisningsministeriet, som i 2004/2005 etablerede Cirius og var ansvarlig, indtil det i 2007 blev overført til Videnskabsministeriet. Da SU-styrelsen i 2004 vælger en administrativ stramning af tildeling af SU-midler, er afgørelsen til høring i

---

¹ En bachelorgrad fra udlandet vil normalt kunne bruges de det samme som en bachelorgrad inden for samme fagområde i Danmark. Det enkelte fakultet har dog mulighed for at stille særlige adgangskrav, hvis den på visse punkter ikke har samme faglige niveau.

² Se www.bologna.dk

Videnskabsministeriet. De to ministerier har altså tilsyneladende valgt to forskellige definitioner af videnskabelig universitetsstandard i de to statslige organer, som de begge er involveret i, nemlig SU-styrelsen og Cirius.

Hvorfor har de to statslige organer ikke synkroniseret deres praksis? Hvad er udenlandske uddannelsers reaktion på SU-styrelsens stramning? Hvad er holdningen blandt de udenlandske politikere, der sammen med danske arbejder på en internationalisering og lige vilkår for universitetsuddannelser i Norden og EU? Hvad er holdningen blandt de danske politikere, ikke mindst i de partier, der står bag SU-lovgivningen?

Den historiske baggrund for ændring af administrativ praksis i 2004

De teologiske fakulteter i Århus og København har haft monopollignende status med hensyn til teologisk uddannelse i Danmark. Dog har en række frikirker etableret egne uddannelser i Danmark eller benyttet en række uddannelsesinstitutioner i Norden eller i Europa. Flere af disse institutioner har søgt om at blive godkendt som SU-berettigede uddannelsessteder, men har haft store problemer. Dog er SU-loven blev håndhævet således, at studerende i visse tilfælde kunne søge og få tildelt SU ud fra loven om SU til udenlandske uddannelser.

Den katolske kirke driver et præsteseminarium i Vedbæk, hvor man ikke får SU. En del kommende katolske præster har valgt at studere ved et af de anerkendte katolske universiteter i udlandet. Når disse har ansøgt om SU, har SU-styrelsen bedt Det teologiske Fakultet i København om en faglig vurdering af det pågældende universitet, og på den baggrund har en række danske katolikker fået SU til deres præsteuddannelse. Sidste aktuelle eksempel er fra 2001, hvor en dansk katolik fik tildelt SU til studier på et katolsk fakultet i Rom³. Dette vil ikke længere kunne lade sig gøre, hvis SU-styrelsens nuværende praksis fortsættes uændret.

Metodistkirken i Danmark har en fælles nordisk teologisk præsteuddannelse i Överås i Sverige. De søgte sammen med Baptistkirkens Teologiske Seminarium om, at deres uddannelser kunne blive godkendt som SU-berettigede. Dette fik de afslag på, men samtidig fik danske studenter i Överås fortsat SU efter personlig ansøgning efter samme model som katolske studenter i udlandet. SU-styrelsen bad Det teologiske Fakultet om en faglig vurdering, og på baggrund herfra tildeltes en række enkeltpersoner SU⁴. Begrundelsen for at give SU var ifølge Ombudsmandens senere redegørelse, at *uddannelsen ved Metodistkirkens Teologiske Seminarium i Sverige på daværende tidspunkt var delvis ækvivalerbar med teologistudiet i Danmark på den måde at uddannelsen ville kunne meritoverføres til teologistudiet i Danmark*⁵.

Det principielt nye efter 2004 er, at en privat teologisk uddannelse, der er helt eller delvis ækvivalerbar med teologistudiet i Danmark, ikke længere udløser SU.

Baptistkirken har som én af de få frikirker i Danmark etableret et præsteuddannelsessted i Danmark i Tølløse og søgte i 1990 SU-styrelsen om anerkendelse med henblik på, at deres studenter kunne få SU. Efter en række forsøg, hvor forskellige ministerier var involveret, bad man Ombudsmanden forholde sig til de forskellige begrundelser for afslag, som Undervisningsministeriet havde givet. Der var to begrundelser for afslaget: 1) For det første det

³ Kilde: Pater Lars Messerschmidt, den katolske kirke, Danmark

⁴ Når SU-styrelsen nævnte uddannelsen ved (trossamfundet)s Teologiske Seminarium, der ikke er offentligt anerkendt, var det alene som et led i argumentationen for, at uddannelsen ved Metodistkirkens Teologiske Seminarium i Sverige ikke var en uddannelse af en sådan art, at den ville kunne offentligt anerkendes i Danmark, se § 36, stk. 1, nr. 3, i bekendtgørelse nr. 554 af 22. juni 1992 om uddannelsesstøtte.

Når SU-styrelsen alligevel godkendte Metodistkirkens Teologiske Seminarium i Sverige som støtteberettigende, skyldes det alene, at uddannelsen tidligere under andre regler havde været godkendt som støtteberettigende, og at reglerne efter Ombudsmandens opfattelse ikke var ændret så meget, at der var grundlag for på det senere tidspunkt at afslå godkendelse.

⁵ Ifølge Ombudsmandens redegørelse, www.retsinformation.dk, FOU, 2000 439

snævre erhvervsigte, og at det handlede om et meget lille uddannelsessted. 2) For det andet, at det var et treårigt præsteseminar, som ikke fagligt og indholdsmæssigt var på niveau med en universitetsuddannelse. *Ministeriet har således fundet at måtte stille som krav, at en uddannelse på dette område lever op til de akademiske og videnskabelige standarder, der gælder for universitetsuddannelser på samme område i Danmark, herunder at undervisningen er forskningsbaseret, og at underviserne er ansat efter kriterier som i ansættelsesbekendtgørelsen for højere uddannelsesinstitutioner.* I høringssvaret fra dekanen på Det teologiske Fakultet, som inddrages som sagkyndig, siges dekanen: *Konkluderende vil jeg mene, at der vil være relativt få tilfælde, hvor det vil være berettiget at give SU til en uddannelsessøgende, der ikke studerer ved et af de teologiske fakulteter herhjemme eller et af de gamle anerkendte fakulteter i Europa. Jeg kunne forestille mig, at en uddannelse til rabbi hører til dem. Der vil naturligvis også være katolske eller baptistiske fakulteter i udlandet, som lever op til de nævnte kriterier. I øvrigt kan jeg, for så vidt USA angår, henvise til The American Council of Education's 'Commission on Recognition of Postsecondary Accreditations', som udgiver en liste over 'Accredited Institutions of Postsecondary Education'. Jeg ved, at SU-styrelsen bruger den.”⁶* Undervisningsministeriet var meget tøvende over for at ændre praksis, blandt andet fordi man forudså et stort arbejde med at kontrollere det faglige niveau hos private teologiske uddannelsessteder⁷.

Det væsentlige og principielle i Ombudsmandens redegørelse er, at SU-styrelsen er i sin lovlige ret til at afslå SU til studerende ved private religiøse uddannelser, som ikke er på universitetsniveau, men er forpligtet til at give SU til udenlandske religiøse uddannelser, som er *ækvivalerbare og delvis meritgivende* i forhold til uddannelserne på de teologiske fakulteter i Danmark.

Det danske Missionsforbund har benyttet Ansgar Teologiske Høgskole, som ligger i Kristianssand i Norge. Her har man i mere end 40 år uddannet en række danske præster til Missionsforbundets kirker i Norden. I sidste halvdel af halvfemserne lykkedes det Ansgar Teologiske Høgskole at få en norsk godkendelse af deres teologiske bacheloruddannelse. Fra 1998 indebar det, at danske studerende kunne benytte loven om SU til udenlandske uddannelser og opnå SU til denne norske uddannelse. Dette ligger helt i forlængelse af Ombudsmandens redegørelse, hvor han udtrykkelig gør opmærksom på, at for at kunne få SU til uddannelse i udlandet er det et krav, at *såvel uddannelsen som uddannelsesinstitutionen skal være offentlig anerkendt eller anerkendt på anden måde i uddannelseslandet*, jf. SU-bekendtgørelsens § 52.

Fra 2004 har SU-styrelsen givet afslag. Begrundelsen var Ansgar teologiske Høgskole religiøse forankring. Ansgar Teologiske Høgskole levede ikke op til de akademiske og videnskabelige krav, som er gældende i Danmark. Her tænkes på forskningsfrihed og at der ikke må stilles andre krav end rent faglige i forbindelse med ansættelser af teologiske forskere.

Afslaget førte til en debat mellem Ansgar Teologiske Høgskole og den danske SU-styrelse, en debat, som på mange måde repræsenterer den undren og frustration, som er i udlandet over for den danske SU-styrelses nyorientering.

Rektor Bjørn Øyvind Fjeld stiller nogle undrende spørgsmål til, hvordan den danske SU-styrelse kan underkende den faglige akkreditering, der er givet af det officielle norske akkrediteringsorgan, NOKUT, og mener, det strider mod både nordisk og international praksis. En NOKUT-akkrediteret uddannelse skal kunne anvendes i alle lande, som er ratificeret efter Lissabonkonventionen. SU-styrelsens svar, efter at have haft rektor Bjørn Øyvind Fjelds spørgsmål til høring på Det teologiske Fakultet i København, er en henvisning til bestemmelserne i universitetsloven (2003, bekendtgørelse nr 820 om ansættelser ved universiteterne). Essensen i svaret er, at det strider mod forskningsfriheden at stille konfessionelle krav som betingelse for at komme i betragtning til en videnskabelig stilling ved et universitet. Det bryder med universitetsloven, hvis en

⁶ Jf. Ombudsmandens redegørelse, www.retsinformation.dk, FOU 2000, 439

⁷ Jf. Ombudsmandens redegørelse, www.retsinformation.dk, FOU 2000, 439

uddannelsesinstitution er bundet af eller virker med det formål at fremme et bestemt politisk eller religiøst standpunkt⁸.

Bjørn Øyvind Fjeld rammer meget præcist det principielle og afgørende punkt, når han gør opmærksom på, at Ansgar Teologiske Høgskoles ansættelsesbekendtgørelse ganske vist ikke er identisk med de danske, men er *forenelige med*, idet de fagligt lever op til dansk, norsk og internationalt universitetsstandard og samtidig indeholder et tillæg i form af et værdigrundlag, sådan som det er naturligt for en privat teologisk uddannelse.

Denne afgørelse er interessant, fordi SU-styrelsen her forholder sig til en uddannelse, der ifølge det norske vurderingsorgan, NOKUT, lever op til de internationale krav til en universitetsuddannelse. Både Danmark og Norge har underskrevet ikke blot den brede Bologna-aftale mellem 45 lande, men også Lissabon-konventionen⁹, hvor hovedintensionen er gensidig anerkendelse og fri bevægelighed inden for uddannelsesinstitutioner i EU. Derudover har de skandinaviske lande gennem Nordisk Råd en række aftaler om uddannelsessamarbejde på mange niveauer. Set fra en norsk synsvinkel overtræder Danmark konventionen og intensionen med det internationale samarbejde ved at stille særkrav til definitionen af, hvad der er dansk universitetsniveau og derved modvirker man den fri bevægelighed og konkurrence mellem universitetsuddannelserne i to nordiske lande.

Bjørn Øyvind Fjeld gør opmærksom på, at Ansgar Teologiske Høgskoles ansættelseskriterier for lærere og videnskabeligt personale er i overensstemmelse med norske retningslinjer godkendt af NOKUT og i overensstemmelse med norsk lovgivning. Ifølge norsk lov kan en arbejdsgiver ”ved ansættelse inhente oplysninger om hvordan søkerne stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørgsmål [...] dersom slike opplysninger er begrunnet i stillingens karakter eller dersom det inngår i formålet for vedkommende arbeidsgivers virksomhet [...] og stillingen er av betydning for gjennomføringen af formålet” (Arbejds miljøloven § 54D). Det, at norsk lovgivning indeholder en mulighed for, at en arbejdsgiver kan inddrage religiøse kriterier i en ansættelsesproces, bruges altså af den danske SU-styrelse til at nægte SU. Bjørn Øyvind Fjeld gør også opmærksom på, at ansættelseskriterierne for **samtlig**e teologiske uddannelsesinstitutioner i Norge afviger fra principperne i ansættelsesbekendtgørelsen for højere uddannelser i Danmark. Dette gælder ikke blot de private kirkelige uddannelsesinstitutioner i Norge, men også det statsstøttede teologiske fakultet i Oslo, hvor der i den norske kirkelov af 1996, § 29 står, at kirkeligt ansatte og lærere ved Det teologiske Fakultet skal være medlemmer af Den norske Kirke. Departementet kan i særlige tilfælde dispensere fra dette.

I Norge kan man altså godt forene videnskabelighed og forskningsfrihed med et defineret trosgrundlag, og det norske NOKUT er betydelig længere fremme i processen med at kvalitetssikre private og offentlige uddannelsesinstitutioner på universitetsniveau end Danmark. Derfor vækker det en forståelig undren i Norge, at den danske SU-styrelse ud over de fælles faglige krav til universitetsuddannelser vil indføre et krav, der indebærer en positiv særbehandling af egne teologiske uddannelser.

I år 2000 startede en række skandinaviske frikirker sammen med en dansk folkekirkelig bevægelse, Dansk Oase, en ”menighedsbaseret teologisk lederuddannelse”, **SALT**, hvor der blandt andet tilbydes en professionsbachelor i teologi, akkrediteret af Metodistkirkens nordiske uddannelsessted i Överås. Undervisningen er ikke gennemført forskningsbaseret og sigter ikke imod en videreuddannelse på universitetsniveau. Man er derfor stødt ind i de samme SU-problemer som Baptisternes Teologiske Seminar i 1990’erne. Argumentet, at eftersom en sekulær professionsbacheloruddannelse i Danmark udløser SU, bør en religiøs funderet

---

⁸ Jf. de tre bilag om Ansgar-skolens debat med den danske SU-styrelse.

⁹ Se Cirusonline.dk, hvor der er henvist til Lissabon-konventionen.

professionsbacheloruddannelse også gøre det, er foreløbig ikke slået igennem. Problemstillingen er altså helt parallel, idet det drejer sig om, at der skal være ens behandling af religiøse og sekulære uddannelser. Men eftersom det ikke handler om en universitetsbachelor, berører SALTs problemstilling ikke det, som er blevet det springende punkt for SU-styrelsen, om videnskabelighed og forskningsfrihed kan forenes med et defineret trosgrundlag.

I 2001 startede **Dansk Bibel-Institut** sammen med tre danske missionsselskaber en teologisk bacheloruddannelse med fokus på tværkulturel teologisk kommunikation og mission. De studerende blev tilknyttet Stavanger Misjonshøgskole, et uddannelsessted, der havde en bachelor, master og PhD-uddannelse godkendt af de norske myndigheder. De fire danske institutioner udnyttede den internationalisering, det danske uddannelsessystem er blevet en del af. Mere end 20 studenter tog en bacheloruddannelse på Misjonshøgskolen i Stavanger og valgte at gå videre på danske master- og kandidatuddannelser. De første tre år, 2001, 2002 og 2003 fik de danske studerende SU, men i 2004 fik ansøgerne afslag. Begrundelsen var: *Det er ikke i overensstemmelse med universitetslovens krav om forskningsfrihed, at en uddannelsesinstitution er bundet af og virker med det formål at fremme et bestemt politisk eller religiøst standpunkt.*¹⁰

I 2005 påbegyndte **Menighedsfakultetet i Århus** en teologisk bacheloruddannelse, akkrediteret af University of Wales. En række forhold gør vurderingen af denne uddannelse særlig interessant:

1) Menighedsfakultetet har et trosgrundlag, som er identisk med Folkekirken, og derfor til forskel fra frikirkerne og den katolske kirke giver en del af den teologiske uddannelse, der kvalificerer til at søge embede i Folkekirken. Vi har altså at gøre med en institution, som staten kan vælge at støtte ud fra selve grundlovens § 4 om Folkekirken særstilling - på samme måde, som pastoralseminariet er en folkekirkelig institution, hvis studerende får SU (*selv den må siges at være bundet af og har det formål at fremme et bestemt religiøst standpunkt*).

2) Lærerne på Menighedsfakultet har en faglig kompetence, som lever op til dansk og international universitetsstandard, og selve bacheloruddannelsen er valideret af University of Wales. Selve det faglige, akademiske niveau kan til forskel fra Baptistkirkens Teologiske Seminarium ikke anfægtes. Der findes nu på dansk jord en teologisk bacheloruddannelse, der lever op til faglige kriterier, der svarer til dem, der fra 1993 til 2003 udløste SU til anerkendte konfessionelle universiteter i udlandet.

3) Fagindholdet er nøje afstemt efter Det teologiske Fakultet i Århus og skulle derfor ifølge de internationale kriterier, Cirius anlægger, umiddelbart kunne bruges som baggrund for at søge ind på kandidatdelen af teologi i Danmark.

Alligevel gav SU-styrelsen afslag med den efterhånden kendte formulering, at det ikke er i overensstemmelse med universitetslovens krav om forskningsfrihed, at en institution er bundet af og virker med det formål at fremme et bestemt religiøst standpunkt. Menighedsfakultet har klaget til Ombudsmanden, men denne har nægtet at tage sagen op, fordi han allerede i år 2000 har forholdt sig til en lignende klage fra Baptistsamfundets teologiske Seminar i Tølløse¹¹.

Det er beklageligt, at Ombudsmanden udelukkende har fokuseret på ligheden mellem Baptisternes sag fra 1993 og Menighedsfakultetets situation og ikke har lagt vægt på de tre ovennævnte forskelle. For det første var der i Ombudsmandens afgørelse i 2000 en udtalt og principiel forskel mellem religiøse uddannelser på seminarietniveau og på universitetsniveau, og Ombudsmanden stadfæstede i sin afgørelse i 2000 muligheden for at tildele SU til konfessionelle uddannelser, der er *ækvivalerbare og delvis meritgivende* i forhold til uddannelserne på de teologiske fakulteter i Danmark. For det andet var Bologna-processen ikke indledt i 1993, Cirius ikke nedsat og Danmark havde ikke tiltrådt de internationale regler for universitetsuddannelser, som er baggrunden for Menighedsfakultetets samarbejde med University of Wales. Dermed er en ret så fundamental og

¹⁰ Se bilag med SU-styrelsens afslag til studerende på Misjonshøgskolen i Stavanger

¹¹ Se bilag: Klage til Ombudsmanden samt Ombudsmandens svar

principiell stramning af tildeling af SU og dets følgevirkninger ikke blevet prøvet af den uafhængige instans, som Ombudsmands-institutionen er.

I april 2008 underskrev **Dansk Bibel-Institut** en samarbejdsaftale med University of Wales, hvorefter man i lighed med Menighedsfakultetet kan udbyde en teologisk bachelorgrad. Også dette institut har samme trosgrundlag som Folkekirken og har faglig kriterier for læreransættelse og undervisning, som helt svarer til Menighedsfakultetets. Heller ikke den uddannelse vil være SU-berettiget ifølge SU-styrelsens praksis.

I 2005 ansøgte en dansk student om optagelse på **Det teologiske Fakultet i Oslo**. Dette fakultet er på alle måder en nær parallel til de to teologiske fakulteter i Danmark, bortset fra den detalje, at man har valgt i Norge ikke helt at sløjfe den formelle tilknytning til den norske kirke, idet ansatte skal være medlemmer af statskirken i Norge. Før 2004 ville en sådan ansøgning om SU have været en formalitetssag, men efter en meget langstrakt sagsbehandling fik han afslag med den begrundelse, at det norske teologiske fakultet ikke levede op til universitetslovens krav om forskningsfrihed, idet det ifølge den norske kirkelov kræves af ansatte forskere på Det teologiske Fakultet, at de er medlemmer af den norske kirke¹².

En speciel, men lidt tankevækkende undtagelse fra denne række på afslag til SU er, at det ser ud til, at **færøske studenter**, der læser teologi på et uddannelsessted med et religiøst trosgrundlag, kan få SU. De fleste færøske præster er uddannede i Danmark, men en del er uddannet i Norge eller England, og en del af dem, der er uddannet i Danmark, har benyttet sig af eller vil benytte den teologiske bacheloruddannelse på Dansk Bibel-Institut eller Menighedsfakultetet. De færøske politikere har altså valgt en anden tolkning af SU-loven end SU-styrelsen i Danmark.

Den 18-20. oktober 2007 blev sagen om SU rejst ved en konference i Oslo i det nordiske organ, som hedder *Nätverket for Teologisk Utbildning i Norden*, og som repræsenterer mere end 30 teologiske uddannelser på nordisk plan, statskirkelige, frikirkelige, private og offentlige. Der var blandt de tilstedeværende¹³ en entydig undren over den danske SU-styrelses forskelsbehandling. Forsamlingen oplevede det som en urimelig favorisering af de danske teologiske fakulteter.

De principielle spørgsmål

a) Forskningsfrihed og trosgrund

Kan man fastholde videnskabelighed og forskningsfrihed, hvis man som forsker er bundet af et bestemt trosgrundlag?

Svaret på dette spørgsmål er blevet grundigt behandlet i en artikel af tre af lærerne fra Dansk Bibel-Institut¹⁴. Essensen i deres undersøgelse er, at i en kort periode (fra 1900-tallet) og i en lille del af verden (Frankrig, (Tyskland), Danmark) har man svaret nej. Men i en større historisk og geografisk sammenhæng er spørgsmålet oftest blevet besvaret med et ja. Det er ud fra et videnskabsteoretisk synspunkt muligt at forene forskningsfrihed og et bestemt trosgrundlag, uden at man behøver at gå på kompromis med moderne videnskabelige standarder. I konsekvens heraf betyder det i praksis, at de teologiske universitetsuddannelser inden for de 45 lande, der har tilsluttet sig Bologna-processen, overvejende har et konfessionelt eller økumenisk trosgrundlag, mens et mindretal ligesom de to danske statsfakulteter er sekulære og kun stiller faglige krav i forbindelse med ansættelser.

Danmarks tilslutning til Bologna-processen indebærer, at en teologisk uddannelse ved et religiøst funderet privat eller offentligt uddannelsessted i eller uden for landets grænser giver samme ret til videreuddannelse som en sekulær teologisk uddannelse, hvis den fagligt og indholdsmæssigt har

¹² Se bilagssamling, hvor SU-styrelsen svar og begrundelse er angivet

¹³ De to teologiske fakulteter i København og Århus er med i dette netværk, men var ikke repræsenterede i den del af mødet, hvor dette emne blev behandlet.

¹⁴ Rapporten er tilgængelig på [www.dbi.edu/materialer/DBI udtalelser/ Forskningsfrihed og værdigrundlag](http://www.dbi.edu/materialer/DBI%20udtalelser/Forskningsfrihed%20og%20værdigrundlag)

samme standard. Cirius er her garant for, at der ikke sker forskelsbehandling. Men samme år, hvor Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet tager initiativ til Cirius' dannelse og dermed markerer en intensivering af uddannelsernes internationalisering, sker den administrativ stramning af SU-loven, som begunstiger statens egne offentlige teologiske uddannelsesinstitutioner.

b) Universitetspolitik

Ordet *forskningsfrihed* har været en del af universitetsloven i mange år. Alligevel er det først i 2004, at SU-styrelsen indfører det kriterium i tolkningen af videnskabelighed, at religiøst funderede institutioner ikke kan opretholde forskningsfrihed. Hvorfor har katolikker og frikirkefolk en årrække kunnet få SU til forskellige udenlandske uddannelser, selv om ingen var i tvivl om, at de ikke studerede ved sekulære universiteter – og selv om SU-styrelsen i hvert enkelt tilfælde brugte Det teologiske Fakultet i København som høringsinstans?

Det tankevækkende er, at den mere restriktive praksis indtræffer netop i det årti, hvor en række danske og nordiske uddannelsesinstitutioner bliver fagligt akkrediterede på bachelorniveau, sådan at de reelt er i stand til at bryde de to teologiske fakulteters uddannelsesmonopol. Det vil være meget svært at finde nogen nordisk (Nordisk Råds dokument "Et grenseløst Norden" fra Helsingfors i 1999), europæisk (Lissabonerklæringen) eller international (Bologneprocessen) universitetspolitisk dokument, der støtter denne favorisering af nationale universitetsuddannelser.

I brevvekslingen mellem Ansgars Teologiske Højskole og SU-styrelsen fremgår det, at Det teologiske Fakultet¹⁵ har været inddraget som høringsinstans i forbindelse med den principielle afgørelse i Videnskabsministeriet. SU-styrelsen har ikke blot brugt Det teologiske Fakultet til at afgive en faglig vurdering af bacheloruddannelsens niveau, men har involveret Det teologiske Fakultet i det juridiske spørgsmål, om ansættelsesreglerne på Ansgars Teologiske Højskole lever op til den danske universitetslovs ansættelsesbekendtgørelse. At et sekulært funderet teologisk fakultet vil forsvare, at der ikke ud over faglige krav skal stilles ideologiske eller trosbaserede spørgsmål i forbindelse med ansættelsen, er naturligt, ligesom det er naturligt, at de vil vælge et svar, der stiller i en så fordelagtig konkurrencesituation som muligt. Det kritisable er først og fremmest, at Videnskabsministeriet og SU-styrelsen vil gøre egne ansættelsesbestemmelser gældende for en privat norsk teologisk uddannelse, som har fået egne ansættelsesbestemmelser godkendt af det norske NOKUT.

c) Praksis ved sikring af forskningsfrihed og videnskabelighed på Dansk Bibel-Institut og Menighedsfakultetet.

I Norge er der som nævnt en lovgivning, som giver arbejdsgivere ret til at stille spørgsmål til en ansøgers politiske og religiøse overbevisning, hvis det er relevant for stillingens profil. Af den grund har det været muligt for en række private kirkelige uddannelser at opnå anerkendelse og akkreditering på bachelor-, master og endda Ph.D.-niveau. Ved siden af den faglige akkreditering, som kontrolleres af det norske NOKUT, kan private universiteter profilere sig med et kirkeligt, religiøst grundlag.

På grund af internationaliseringen kan dette nu også lade sig gøre i Danmark, og det er, hvad de to private konfessionelle institutioner, Menighedsfakultet og Dansk Bibel-Institut har benyttet sig af. Eftersom det endnu ikke er muligt for private uddannelsesinstitutioner at blive akkrediteret af en akkrediteringsinstitution i Danmark, og da man fagligt har nået det relevante niveau og ikke ønsker at vente længere, har de valgt et erfarent britisk universitet, University of Wales.

Dette betyder i praksis:

---

¹⁵ Jf bilagssamlingen, som gengiver høringsvaret fra studienævnet på teologi til SU-styrelsen

1) For det første ansættes og vurderes lærere og forskere ved de to institutioner efter samme faglige, akademiske kriterier som universitetsverdenen i øvrigt. Krav om forskningsbaseret undervisning og vurdering af opnåelse af lektor- og professorkompetence sker efter vurdering af faglighed og akademisk produktion ved internationalt sammensatte bedømmelseskomitéer.

2) Begge institutioner har været igennem en lang og detaljeret faglig vurdering af et akkrediteringsudvalg fra University of Wales. Undervisning, eksamen og erhvervelse af en teologisk bachelorgrad sker i nøje samarbejde med et universitet, som bestemt ikke stiller færre eller mindre krav, end hvis akkrediteringen var sket af en national institution.

3) Ved nyansættelser efter åbent annoncering sker der en faglig vurdering af ansøgerne på baggrund af deres rent faglige kvalifikationer, som er helt parallelt til ansættelsesbestemmelserne i universitetsloven. Dernæst sker end indstilling til de to institutioners ledelse, hvor man forholder sig til ansøgernes personlige egnethed til stillingen. Herunder kommer spørgsmålet om ansøgernes eget konfessionelle trosgrundlag ind i billedet. Dette er præcist parallelt med, hvad man gør på alle norske teologiske uddannelsesinstitutioner, men også, hvad man gør på private skoler og private kirkelige uddannelsesinstitutioner, der får statsstøtte.

Sådan som ordet forskningsfrihed tolkes for øjeblikket, er det slet ikke muligt for private institutioner at lave en uddannelse med SU på universitetsniveau. I hvert fald ikke, hvis man ved sagen af det faglige arbejde ønsker at forske og arbejde videnskabeligt på et defineret værdigrundlag.

d) Det afgørende politiske spørgsmål: Er SU-styrelsens begrundelse for nej til SU til religiøse uddannelser holdbart?

SU-styrelsens administrative ændring i 2004 indeholder som belyst ovenfor en række videnskabsteoretiske spørgsmål, en række juridiske spørgsmål og en række universitetspolitiske spørgsmål. Men eftersom administrationen af SU-loven og af det statslige organ, der vurderer og godkender udenlandske uddannelser, Cirius, hører under Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet, er det her, det politiske ansvar lander. I sidste instans er det Folketinget og især de partier, der er det parlamentariske grundlag for SU-lovgivningen, der har et ansvar og må svare på de spørgsmål, der rejses fra både ind- og udland.

1) Hvordan kan de to ministerier leve med, at SU-styrelsen og Cirius har en administration og praksis, der peger i hver sin retning, og som indeholder to modsatrettede forståelser af, hvad forskningsbaseret undervisning på universitetsniveau er? Hvis SU-styrelsens kriterier skulle anvendes konsekvent af Cirius, så kunne ingen teologisk uddannelser, taget ved kirkelige uddannelsessteder i ind- eller udland, give adgang til videreuddannelse i Danmark

2) Hvordan kan Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet tiltræde en række nordiske og internationale samarbejdsaftaler om universitetsuddannelser med ambitiøse målsætninger om fri bevægelighed mellem de enkelte landes universiteter og samtidig gennem SU-loven give to danske fakulteter positiv særbehandling?

3) Den danske uddannelsestradition har vægtet mangfoldighed ved at give gode rammer for såvel private som offentlige uddannelser. Dette gælder på folkeskole-niveau og hvad angår mellemlange uddannelser. Hvorfor skal Danmark så via administrationen af SU-midler vanskeliggøre private universiteters frie konkurrence med de offentlige og nægte at tilgodese mangfoldigheden i uddannelsessektoren på universitetsniveau.

4) At denne forvaltning af SU kun rammer et lille uddannelsesområde, nemlig teologiske uddannelser på universitetsniveau, retfærdiggør ikke den administrative stramning, der blev foretaget i 2004. Det berører mange af de kirkesamfund og kirkelige bevægelser, som er minoriteter i Danmark, men som er majoriteter andre steder i verden. Skal vi forvente en fair politisk

behandling i andre dele af verden, hvor vores trosgrundlag ikke deles af majoriteten, må vi politisk sikre retfærdighed og lighed for disse grupper i Danmark¹⁶.

Det bør være faglige kriterier¹⁷ og ikke spørgsmålet om sekulær eller religiøs basis, der afgør både spørgsmålet om, hvorvidt en universitetsuddannelse giver adgang til videre uddannelse på andre universiteter eller hvorvidt deres studerende kan få SU. Det strider mod et fundamentalt lighedsprincip, hvis to uddannelser med samme faglige standard forskelsbehandles, fordi den ene har et religiøst grundlag, den anden et sekulært.

Appendix – om de praktiske konsekvenser

Hvad vil der ske, hvis Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet går tilbage til den administrative praksis før 2004, hvor loven om SU til udenlandske uddannelser kunne bruges til såvel sekulære som religiøse uddannelser, for så vidt de var ækvivalerbare og helt eller delvis meritgivende i forhold til de tilsvarende danske uddannelser?

1) Det ville give et to-cifret antal studerende (Cirius vil kunne give et ret præcist tal) mulighed for at få SU til uddannelse nogle få (indtil videre to) private kirkelige bacheloruddannelser i Danmark og til en række private og offentlige universiteter i udlandet. Det vil koste staten udgifter til SU, men vil spare staten for de midler, det vil koste, hvis de i stedet havde taget uddannelsen under de offentlige uddannelsessteder i Danmark.

2) De teologiske fakulteter vil sandsynligvis miste studerende på bachelordelen, men vil til gengæld få flere studerende på kandidatdelen af deres uddannelse. Det, at Danmark har fået to private teologiske bacheloruddannelser med en anden profil end de to statsfakulteter, vil få en ny gruppe til at interesse sig for det teologiske studium. Erfaringer fra Bibel-Institut og Menighedsfakultetets nye uddannelser viser, at mange af de studerende her vil have valgt et andet studium end teologi, hvis de private uddannelser ikke havde eksisteret.

3) Det vil derimod ikke åbne en ladeport for ekstreme religiøse grupperingers mulighed for at medtage SU til en uddannelse ved diverse præste- eller imam-skoler rundt om i verden. De faglige kriterier, som Danmark er bundet af via de internationale samarbejdsaftaler mellem universiteter, og som Cirius er sat til at kvalitetsvurdere, vil udelukke alle de religiøse uddannelser, der ikke har den faglige kvalitet og alsidighed, der kræves for at kunne ækvivalere med en dansk universitetsuddannelse. Det er relativ få af de godkendte trossamfund i Danmark, der har prioriteret at opbygge eller at benytte en uddannelse på universitetsniveau som uddannelsessted for præster og ledere. Til gengæld bør de, som har gjort det, sikres samme vilkår for SU som ved sekulære universitetsuddannelser.

---

¹⁶ De mange eksempler på ansøgning om SU og afslag på SU har indtil videre mig bekendt handlet om kristne kirkesamfunds teologiske uddannelser. Men hvis en rabbineruddannelse eller en Imamuddannelse i Danmark eller udlandet lever op til de internationale standarder for universitetsuddannelser, som det statslige organ, CIRIUS, har som opgave at vurdere, så burde danske statsborgere i givet fald ud fra religionsfriheds- og lighedsprincippet også kunne få SU til disse.

¹⁷ Konfessionelle kristne uddannelsessteder eller andre trossamfunds præsteskolers kan vælge ud fra princippet om religionsfrihed at forholde sig snævert til sine egne værdier og egen tolkningstradition og ikke arbejder bredt med andre religiøse eller sekulære tolkningstraditioner. I givet fald vil sådanne uddannelser ikke kunne bruges som basis for videreuddannelse på andre sekulære eller religiøse universiteter og vil ikke kunne leve op til de fælles akkrediteringsregler under Bologna-processen, som forvaltes af Cirius i Danmark. I givet fald kan disse religiøse uddannelsessteder ikke forvente at få SU